

Lupul

biologie, ecologie și măsuri de
prevenire a pagubelor

Grupul de Lucru pentru
Conservarea Mamiferelor

Lupul

© Kecskés Attila

Fiind un element esențial al ecosistemului - exterminat în multe regiuni - în unele țări se depun eforturi serioase pentru reintroducerea lupilor.

Răspândire:

cândva, lupul a populat întreaga emisferă nordică. Datorită persecuției umane, astăzi poate fi întâlnit numai pe mici fragmente din habitatul lui inițial. În România lupul este o specie strict ocrotită de lege.

Caracteristici biologice:

seamănă cu câinele ciobănesc german (câinele-lup), însă cu picioare mai lungi, corp mai scurt și coadă mai scurtă, mai pufoasă, iar toracele este mai puțin adânc decât toracele majorității câinilor de mărime asemănătoare. Greutatea unui lup adult variază între 20-80 kg

(mascul), respectiv 15-55 kg (femela), în România lupii având în medie 25-50 kg.

Spre deosebire de câini, lupul niciodată nu posedă pinten (al cincilea deget, sau ghearele acestuia) pe membrele posterioare.

Lupii din sălbăticie pot atinge vârsta de 10 ani, iar în captivitate trăiesc chiar și 16 ani.

Modul de viață:

în multe privințe seamănă cu cel al oamenilor. Trăiesc în grupuri sociale numite haite, care corespund familiilor umane. Haita este condusă de perechea alfa: masculul și femela

*Între
membrii
haitei există
relații foarte
strânse.*

dominantă, cărora li se subordonează toți ceilalți membri. Restul haitei este alcătuită din puii acestora și eventual alți lupi străni, care s-au alăturat familiei. Haita este guvernată de o ierarhie strictă, atât între masculi, cât și printre femele. Luptele interne în cadrul haitei sunt relativ rare. Colaborarea dintre membrii haitei crește șansele de succes a vânătorii, a creșterii puilor și a apărării teritoriului.

Membrii haitei comunică între ei prin adoptarea diferitelor poziții și prin diferite sunete. Urletul lupilor este foarte variat, având mai multe roluri: întărește legăturile între membrii haitei, anunță plecarea la vânătoare sau sfârșitul vânătorii cu succes. Totodată, prin urlet, haita își anunță poziția, pentru a putea fi evitată de membrii haitelor vecine.

În general, haitele numără 2-15 membri. Haitele mai mari sunt foarte rare – în România, în general, o haită are 3-6 membri.

Mărimea teritoriului haitei poate varia de la 130 km² în Minnesota, Statele Unite ale Americii, până la 13.000 km² în Alaska. Spre deosebire de America de Nord, în Europa există puține date despre mărimea teritoriilor folosite de lupi. Mărimile indicate sunt situate între 16 km² - cel mai mic teritoriu cunoscut - în Portugalia și 900 km² în Spania, Nord-Vestul Rusiei și Finlanda. Membrii grupului marchează regulat și își apără teritoriul de haitele vecine. Intrușii sunt adesea uciși.

De obicei, se deplasează în trap, deseori parcurgând mai mult de 50 km într-o noapte.

Urma tipar a lupului este asemănătoare cu cea a câinilor mari, însă este mai alungită. În condiții favorabile, în timpul deplasării în trap, urmele sunt aproape în linie dreaptă. De obicei, mărimea, forma și linia urmelor variază foarte mult, în funcție de modul de deplasare, teren și substrat.

© Kún Csaba

Cerbul constituie prada cea mai importantă pentru lup.

Hrana:

Lupii se hrănesc cu animale ce depășesc mărimea lor și pe care nu le-ar putea doborî de unul singur. Vânează frecvent cerbi comuni, căpriori, mistreți, mai rar capre negre, cerbi lopătari, iepuri, rozătoare, păsări, eventual, consumă și leșuri. Toamna consumă și fructe coapte. Fiind pradă ușoară și de multe ori accesibilă, uneori atacă animalele domestice, în special turmele de oi.

În timpul vânătorii, haita, punând la încercare mai multe cârduri de animale, alege un singur exemplar, pe care-l urmărește perseverent. În general, reușesc să doboare animalele bătrâne, slăbite, bolnave, subdezvoltate sau tinere. Astfel, lupul contribuie la

menținerea populațiilor sănătoase de vânat mare. Evită confruntarea cu cerbii sau mistreții adulți, care se pot apăra. Modul de viață a lupilor permite doar hrănirea ocazională. După o foame îndelungată, ei pot consuma 7-9 kg de hrană. Un exemplar adult are nevoie zilnic de 1 kg de carne pentru supraviețuire și de 2-2,5 kg zilnic pentru a-și menține condiția fizică și pentru a se putea reproduce.

Singurul studiu existent despre hrana lupului în România, publicat în 1970 de H. Almășan și colab., demonstrează că animalele domestice au constituit hrana lupului într-o proporție de 70%, iar dintre animalele sălbatice, căpriorul și iepurele erau cele mai frecvente. Acest studiu a fost efectuat în perioada când lupii erau combătuți cu orice mijloace, tocmai din cauza pagubelor produse în șeptel, deși efectivul de lupi, la sfârșitul anilor 60, era mic (cca. 1.500 de exemplare). Fiind vânați fără restricții, formarea haitelor era aproape imposibilă, lupii fiind nevoiți să vâneze animale pe care le puteau doborî și singuri: oi, căpriori, iepuri.

Lupul, fiind un animal timid, evită contactul cu oamenii. Animalele încolțite sau prinse în capcană pot însă prezenta un pericol.

Reproducere:

În cadrul haitei se împerechează doar perechea dominantă, în perioada februarie-martie, perioada de gestație fiind - la fel ca la câini - 62-64 de zile. De obicei, se nasc 3-6 pui, și foarte rar, numărul acestora poate atinge chiar și 11. În primele două luni, puii sunt îngrijiți de femelă, iar masculul și restul haitei le aduc hrană. La 7-8 luni, puii sunt deja membri cu drepturi depline ai haitei, și numai la vârsta de doi ani ajung la maturitatea sexuală. Femelele nu se reproduc înainte de a atinge vârsta de trei ani. Rata de supraviețuire a lupilor în populații neexploatate este de 6-43 % pentru pui din momentul în care se nasc și până în prima iarnă, 55 % din prima până în a doua iarnă, și 80 % anual în cazul adulților.

Primii trei ani din viață sunt cei mai critici pentru lupi, numai o mică parte din ei ajungând la maturitate. Astfel, putem deduce că, în pofida părerii larg răspândite, lupul nu poate fi considerat foarte prolific. Mai mult populația de lupi se autoreglează datorită nevoilor teritoriale, a concurenței dintre haite, a caracteristicilor de reproducere și a agresivității teritoriale.

Este interesant că în populațiile neexploatate se reproduc numai 60% dintre femele, iar în populațiile exploatate se pot reproduce chiar și 90% dintre femele.

Cele mai mari densități naturale observate, oriunde în lume, pe parcursul unui an întreg, au fost în medie de 1 lup / 26 km².

Următorii factori pot contribui la creșterea pagubelor:

- pierderea unui membru experimentat al haitei
- destrămarea haitei
- rănirea unui membru al haitei
- creșterea puilor de către o femelă singuratică
- haite mici sau lupi singuratici

Metode de prevenire a pagubelor

Paza cu câinii ciobănești:

Este una dintre cele mai vechi tehnici folosite pentru paza și protecția animalelor domestice: modurile de folosire a câinilor ciobănești au fost pentru prima oară amănunțit descrise într-o colecție de documente datând din anii 150î. Hr.

Există două tipuri de câini ciobănești: cei pentru întorsul oilor și cei pentru paza propriuzisă a animalelor. În cazul ambelor tipuri, există mai multe rase crescute cu acest scop:

- **câini de întors** – Pumi, Puli, Mudi, Border Collie, Collie, etc;
- **câini ciobănești** – Ciobănesc

Câini ciobănești și de întors.

Românesc Mioritic, Ciobănesc Românesc Carpatin, Ciobănesc Românesc de Bucovina, Kuvasz, Komondor, Ciobănesc de Pirinei, Ciobănesc Anatolian, Ciobănesc de Maremman Abruzzi, Karakachan, etc. Astăzi, multe dintre rasele de câini ciobănești, de fapt, nu se mai folosesc în oierit, pierzându-și treptat calitățile pentru care au fost original selectate. Există însă regiuni (de exemplu, în România), unde existența continuă a carnivorelor a făcut necesară folosirea – la fel continuă – a câinilor ciobănești. Astfel, rasele românești sunt printre puținele care și-au menținut și până astăzi funcționalitatea.

Concluzia este, că atât câinii de rasă pură, cât și câinii care nu aparțin vreunei rase, pot fi folosiți cu succes pentru protejarea animalelor domestice. În România, în general, nu se

© Pápai Zoltán

folosesc rasele pure. Câinii folosiți aici sunt selectați (după posibilitățile ciobanilor) îndeosebi pentru că s-au dovedit eficienți în păzirea animalelor domestice. Ei trebuie să aibă câteva caracteristici vitale. Astfel, să fie de încredere (nu vor cauza probleme turmei – de exemplu, atacând animalele domestice), să fie vigilenți (vor sta împreună cu turma, urmărind mișcările acesteia) și să fie protectivi (vor lătra – alertând ciobanii – și, în caz de nevoie, vor apăra turma). Rolul câinilor ciobănești este în primul rând avertizarea ciobanilor.

Sunt potriviți câinii, care:

- au fost crescuți împreună cu turma – pentru că aceștia dispun de legături afective puternice față de turmă
- au un instinct de vânatoare slab dezvoltat – acești câini nu vor părăsi turma pentru a vâna animale sălbatice (care de altfel este și interzis), lăsând animalele domestice fără apărare
- în cazul unui atac asupra

© Kecskés Attila

În mod obligatoriu, câinii ciobănești trebuie să poarte jujeu.

turmei, nu vor urmări timp îndelungat carnivorul (lup sau urs), îndepărtându-se de turmă și lăsând animalele domestice fără apărare – o parte semnificativă a pagubelor se produce în aceste situații

Este important de știut că Legea Vânătorii din România reglementează numărul câinilor care pot însoți turma. De asemenea, în mod obligatoriu, câinii trebuie să poarte jujeu, să fie vaccinați și să fie dehelmintizați.

Rolul câinilor ciobănești este în primul rând avertizarea ciobanilor.

© Kun Annamária

Șnurul cu stegulețe (fladry):

Este o metodă folosită inițial în Europa de Est și în Rusia, cu ocazia vânătorilor de lupi. Constă într-o sfoară de care atârnă stegulețe de o culoare izbutoare. Stegulețele au o lungime de 50 cm și o lățime de 10 cm, și cel mai eficient este când sunt montate la o distanță de 50 de cm unele de altele, cu capătul inferior la nivelul solului. Metoda reprezintă o barieră psihologică: lupii, fiind animale foarte precaute, nu vor trece de acest obstacol, suspect, dar de altfel total inofensiv.

Metoda este una foarte ieftină și mobilă, montarea, respectiv demontarea șnurului fiind foarte ușoară. Folosirea metodei este recomandată doar pentru perioade scurte, altfel există riscul ca lupii să se obișnuiască cu șnurul cu stegulețe și astfel

metoda să-și piardă eficacitatea. Se poate utiliza până ce se ridică gardul din jurul stânei, sau în cazul pășunatului migrator. În locuri unde lupii pătrund frecvent în strungi, se poate monta în afara strungii. Șnurul cu stegulețe, amplasat deasupra gardului, scade probabilitatea ca lupii să sară peste gard.

Pe baza experimentelor proprii, în cazul în care turma conține și capre, acestea deteriorează stegulețele. Astfel, în aceste cazuri, fladry-ul trebuie montat în afara strungii.

Cât despre eficiența măsurii, potrivit studiului propriu, pentru perioade mai scurte, aceasta poate reduce șansa atacurilor de lupi cu 2,3 ori.

În cadrul acestui studii, 4 stâne au fost echipate cu șnur cu stegulețe.

Folosit inițial de vânători, șnurul cu stegulețe poate să țină la distanță lupii pentru perioade mai scurte.

© Domokos Csaba

© Keeskés Attila

© Domokos Csaba

Gardul electric amplasat corect oferă o protecție sigură.

Gardul electric:

Gardul electric se poate utiliza cu succes pentru prevenirea daunelor cauzate atât de lupi, cât și de urși.

Constă din câteva fire electrice conductoare paralele aflate sub o tensiune electrică de 5.000 - 10.000 V. Ca sursă de energie electrică se pot folosi baterii, acumulatori sau rețeaua electrică de 220 V. Pentru a asigura tensiunea înaltă, se folosește un adaptor (injector de impulsuri electrice). Zona vizată (pășune, stână, teren agricol, heleșteu) se îngrădește cu firele electrice conductoare. Avantajul gardului electric este că se poate instala ușor și repede, se poate muta cu ușurință, și se poate folosi pentru protecția unor teritorii întinse.

Structură și funcționare:

Gardul propriu-zis este compus din fire electrice conductoare paralele, montate pe stâlpi din lemn sau din material plastic și prevăzute cu suporturi electroizolatoare. Injectorul de impulsuri electrice (adaptorul) emite periodic (1-3 secunde)

impulsuri electrice de înaltă tensiune (5.000-10.000 V), transmise mai departe de cabluri. Intensitatea curentului este atât de mică, încât nu prezintă nici un pericol pentru animalele sau oamenii care ating firele, însă senzația foarte neplăcută de curentare nu se uită ușor.

Sursa de curent electric poate să fie de mai multe feluri, în funcție de caracteristicile locului de amplasare: baterie, acumulator, sursă de la rețeaua electrică (priză), sau panou solar, care preferabil să se combine cu un acumulator.

Montare și întreținere:

distanța dintre stâlpii de susținere se stabilește în așa fel, încât înălțimea firului de jos să nu depășească înălțimea recomandată. Stâlpii sunt ușor de procurat: fie confecționați din lemn, sau se pot cumpăra stâlpi din material plastic cu un capăt ascuțit de metal, ce pot fi introduși ușor în sol.

Polul negativ al generatorului trebuie legat la pământ, acest lucru având un rol crucial. În acest scop, trebuie introduse în

sol măcar trei bare din metal inoxidabil, cu o lungime de minim 1 m, care se vor lega între ele, respectiv cu polul negativ al generatorului. Dacă împământarea este bună, stâlpul de metal nu curentează la atingere.

Numărul firelor nu este strict determinat, dar împotriva lupilor se recomandă folosirea a minim cinci fire. Firul inferior trebuie să fie la o înălțime de circa 20 cm față de sol, distanța dintre fire circa 20-25 cm.

Trebuie avut în vedere faptul că gardul electric nu constituie un obstacol fizic pentru animalele care se deplasează cu viteză. Animalele, ca urșii sau mistreții fiind speriați, nu se pot opri în fața lui, dacă nu-l observă din timp. De aceea, gardul electric trebuie făcut vizibil. Tot din acest motiv, zona din jurul gardului trebuie să fie curată, cu o vizibilitate bună. Dacă folosim gardul electric pentru apărarea oilor, trebuie să ținem cont de faptul că oile speriate, aflându-se într-un spațiu restrâns, pot dărâma gardul. Pentru prevenirea incidentelor de acest gen se recomandă să nu se renunțe de tot la strunga tradițională sau să

se delimiteze un teritoriu mai vast.

Dacă gardul electric este amplasat sub o rețea de înaltă tensiune, se recomandă ca firele gardului să fie perpendiculare cu firele de înaltă tensiune și nu paralele cu acestea.

Sistemul necesită o întreținere minimă, ce constă în cosirea periodică a vegetației de sub fire, altfel aceasta, ajungând în contact cu firele gardului, poate scurtcircuita sistemul, atenuând tensiunea și descărcând mai repede acumulatorul. La o întreținere corespunzătoare, încărcarea acumulatorului este necesară doar o dată la câteva luni. Gardul electric trebuie să fie permanent în funcțiune, chiar și dacă animalele păzite nu se află în perimetrul îngrădit, în caz contrar prădătorii pot învăța să treacă de el.

În cadrul studiului nostru, 2 stâne aflate la poalele munților Gurghiuului (zona Bechiș) au fost echipate cu gard electric. După montarea acestora, în timpul în care animalele domestice se aflau în perimetrul înconjurat, turmele respective n-au suferit nici o pierdere.

© Domokos Csaba

© Kecskés Attila

© Kun Annamária

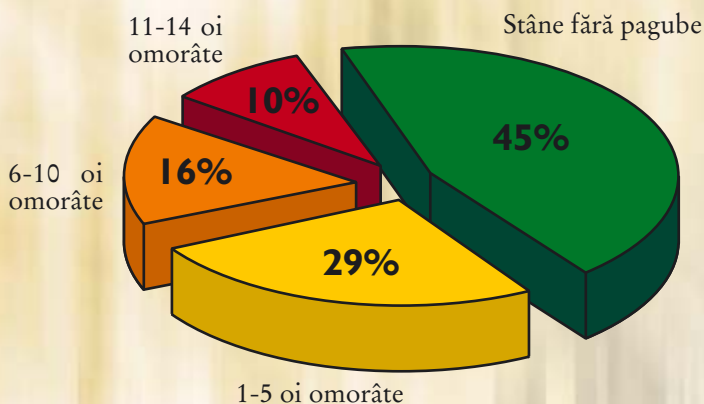
Potrivit experiențelor proprii, pentru a evita pierderile în șeptel cauzate de lupi, recomandăm următoarele:

- renunțarea la pășunatul pe timp de noapte, mai ales în zonele cu vizibilitate redusă
- evitarea, pe cât posibil, a deplasării în păduri (sau zone împădurite, cu tufișuri) cu turma
- animalele bolnave, care nu pot ține pasul cu turma, trebuie lăsate la stână (de exemplu, oile sau caprele cu unghiile infectate)
- închiderea animalelor în strungă pe timpul nopții și mutarea mai frecventă a strungii pentru a preveni infecția unghiilor animalelor
- folosirea câinilor care vor rămâne în preajma turmei, chiar și în cazul unui atac asupra acesteia (nu urmăresc lupii, îndepărtându-se de turmă și lăsând-o fără apărare).

Cu respectarea acestor recomandări se pot reduce semnificativ pierderile cauzate de lupi și alte carnivore.

Într-un studiu desfășurat în M-ții Călimani și Gurghiului, respectiv la poalele acestora, am colectat date privind pagubele produse de lupi la 31 de stâne, acoperind în medie o perioadă de 65 de zile/stână. Conform datelor, la stânele unde s-au folosit câini ciobănești, procentul mediu al pagubelor a fost de 0,87%.

Împărțirea pagubelor pe stâne

Pliant realizat de către Asociația pentru Protecția Păsărilor și a Naturii "Grupul Milvus", în cadrul proiectului "Carnivore și oameni: ameliorarea relației om-lup în Munții Călimani și Gurghiului".

În cadrul proiectului s-au realizat următoarele:

- evaluarea, monitorizarea și studiul pagubelor la peste 30 de stâne
- implementarea măsurilor de prevenire a pagubelor: montarea a 2 garduri electrice și 4 șnururi cu stegulețe
- activități educative despre lupi în școli și în cadrul altor evenimente (de exemplu, organizarea primei ediții a Zilei Carnivorelor Mari la Târgu Mureș)
- studiu privind biologia și ecologia lupilor într-o zonă model: mărimea haitei, mărimea și folosirea teritoriului, compoziția dietei, paraziți, etc.

Proiectul, respectiv pliantul au fost realizate cu sprijinul financiar al Fundației pentru Parteneriat din Miercurea Ciuc.

Text: Domokos Csaba, Kecskés Attila
Design: Deák Attila
Tg. Mureș - 2006

Asociația pentru Protecția Păsărilor și a Naturii "Grupul Milvus"

Sediul central: Tg.-Mureș 540343, str. Crinului nr. 22,
Adresa poștală: Tg.-Mureș 540620, O.P. 3 C.P. 39,
Contact: tel./fax. +40(0)265-264726, +40(0)720531061
E-mail: office@milvus.ro, www.milvus.ro